

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

і контрольні завдання до виконання практичних занять

з дисципліни **УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ**

для студентів	3 курсу
підготовки	першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань	05 – Соціальні та поведінкові науки
спеціальності	051 – Економіка
освітньо-професійної програми	Економіка підприємства і бізнес-аналітика
факультету	Міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Методичні рекомендації і контрольні завдання до виконання практичних занять з дисципліни «Управління витратами» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 051 – Економіка.

РОЗРОБНИКИ: Мєшкова-Кравченко Н.В., старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки.

Рецензент: Олійник Н.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Протокол № __1__ від «__02__» ____09____2024 року

В.о. завідувача кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:

З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ

Реєстраційний номер № 48/031-04.09.2024 р.

ВСТУП

В умовах нестабільного зовнішнього середовища забезпечити результативну діяльність, а тим більше розвиток бізнесу можливо за умови, коли чітко налагоджена система управління витратами підприємства.

Метою навчальної дисципліни «Управління витратами» є засвоєння понятійного апарату, методології і прикладного інструментарію планування, обліку, контролю та аналізу витрат; набуття здатностей прийняття управлінських рішень щодо управління витратами задля ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами;
3. Здатність обчислювати витрати підприємства, собівартість продукції, здійснювати аналіз витрат;
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо управління витратами.

Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

1. Знати та використовувати економічну термінологію щодо витрат;
2. Розраховувати витрати підприємства, собівартість продукції, собівартість одиниці продукції, проводити аналіз витрат суб'єктів господарювання;
3. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень суб'єктами господарювання;
4. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

Оскільки лекції, як форма навчання, забезпечують в основному передачу лише знань засвоюваного предмету, вони повинні раціонально поєднуватися з різними видами практичних занять, на яких слід закріплювати, розширювати й поглиблювати одержувані на лекціях знання і виробляти вміння та навички практичної діяльності, а також контролювати хід засвоєння студентами навчального матеріалу, забезпечуючи тим самим зворотній зв'язок викладача зі студентом.

Розроблена робоча програма з дисципліни «Управління витратами» передбачає, крім лекцій, проведення практичних занять: розгляд теоретичних проблем курсу, рішення практичних завдань, розгляд конкретних ситуацій, з метою формування у студентів вмінь формулювати своє бачення вирішення проблеми на основі вивчення та критичного аналізу різних точок зору вчених та практиків, навичок виконання економічних розрахунків, проведення аналітичної і дослідницької роботи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1, 2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИТРАТ

Витрати є складною економічною категорією, що витікає з їх місця, ролі та етапу виникнення у діяльності підприємства. До того часу, коли необхідні ресурси перебувають на ринку капіталу, вони є потенційними для підприємства. Якщо підприємство купує їх для забезпечення досягнення поставленої мети розвитку, вони стають реальними ресурсами або факторами виробництва для цього підприємства. Тобто, потенційні ресурси перетворюються на реальні ресурси (активи) підприємства тільки з моменту їх придбання, а факторами виробництва стають з моменту їх цільового використання.

МЕТА заняття – ознайомитися з сутністю витрат підприємства, їх класифікацією і структурою

Структура заняття 1:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

1. Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства
2. Класифікація витрат

Структура заняття 2:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Рішення практичних завдань
3. Тестування за темою 1.

Питання, що підлягають розгляду:

Структура витрат

Практичні завдання та методичні рекомендації

Задача 1

За звітний період обсяг виробництва цеху збільшився на 20 %, а сукупні витрати зросли з 400 000 грн. до 460 000 грн.

1. Розподілити загальні витрати звітного періоду на змінні та постійні на основі їх динаміки.

2. Обчислити планові витрати, якщо обсяг виробництва в плановому періоді зросте на 10 %.

Задача 2

За звітний період обсяг виробництва збільшився на 20 %, а сукупні виробничі витрати зросли на 15 %.

1. Визначити частку постійних витрат у їх загальній сумі за звітний період.

2. Обчислити, на скільки зростуть сукупні витрати у плановому періоді, якщо обсяг виробництва зросте на 18 %.

3. Визначити частку постійних витрат у плановому періоді.

Задача 3

Змінні витрати на один виріб становлять 700 грн., постійні витрати за рік – 300 000 грн. Річний обсяг виготовлення і продажу виробу – 1000 шт.

1. Визначити ціну виробу, за якої підприємство одержить 200 000 грн. річного прибутку.

2. Обчислити, на скільки необхідно збільшити обсяг виробництва, щоб одержати такий прибуток, знизивши визначену ціну на 10 %.

Задача 4

Розподілити наведені у табл. 1 деякі витрати підприємства за звітний період за зазначеними класифікаційними групами, поставивши у відповідній графі знак «+».

Таблиця 1.

Види витрат	Розподіл витрат					
	Витрати підприємства					
	виробничі	невиробничі	прямі	непрямі	змінні	постійні
Основні матеріали Допоміжні матеріали: – для виготовлення продукції – для обслуговування устаткування Технологічний інструмент Електроенергія: – технологічного призначення – на освітлення Зарплата: – виробничих робітників на відрядних роботах – виробничих робітників на почасовій оплаті – управлінського та обслуговуючого персоналу цехів – спеціалістів заводоуправління Амортизація: – устаткування і будівель цехів – загальнозаводських приміщень Реклама Комісійні виплати, пов'язані з реалізацією продукції, % від обсягу продажу						

Методичні рекомендації

Система неповного включення витрат в собівартість продукції тільки в частині змінних витрат; постійні витрати не включають в розрахунок собівартості виробів, а як витрати даного періоду списують з одержаного прибутку протягом того періоду, в якому вони були здійснені.

Розмір прибутку розраховується за формулою:

$$П = Ц \times O - B_{зм} \times O - B_{пост}, \text{ } B_{заг} = B_{зм} \times O + B_{пост}$$

де P – прибуток, грн..

C – ціна одиниці продукції, грн.;

O – обсяг продукції в натуральному виразі;

$B_{зм(o)}$ – витрати змінні на одиницю продукції, грн.;

$B_{пост}$ – витрати постійні за період, грн.

$B_{заг}$ – загальні (сукупні) витрати

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

1. Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства
2. Класифікація витрат

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 1 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.5-25], [2, с.23-41], [3, с.11-12, 14-23], [4, с.254-257]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3, 4

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Динамічність зовнішнього середовища, наслідки трансформаційних процесів, що відбуваються в світі та в Україні, зумовлюють необхідність якісно нових підходів до побудови організаційних структур управління підприємством. Питання управління витратами виходять на передній план, оскільки якісна реалізація процесу управління витратами безпосередньо впливає на остаточні показники діяльності підприємства.

МЕТА заняття – розглянути сутність та аспекти системи управління витратами, методи управління витратами

ЗАНЯТТЯ 3

Структура заняття:

3. Опитування по запропонованим запитанням.
4. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

3. Сутність управління витратами.
4. Функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти системи управління витратами.
5. Принципи управління витратами.

ЗАНЯТТЯ 4

Структура заняття:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Рішення практичних завдань
3. Тестування за темою 2.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Методи управління витратами.

Практичні завдання та методичні рекомендації

Завдання 1

Проаналізувати динаміку операційних витрат підприємства, а також зміни, що відбулися в структурі та рівні витрат в доході

Таблиця 1

Вихідна інформація		
Показники	2021 рік	2022 рік
Елементи операційних витрат		
- матеріальні витрати	2237345	2634094
- витрати на оплату праці	168573	195918
- відрахування на соціальні заходи	38327	47339
- амортизація	79243	75141
- інші операційні витрати	197946	200416
Чистий дохід	3103661	3736091

Завдання 2.

Визначити планову суму, рівень та зміну рівня витрат обігу підприємства роздрібною торгівлі.

Під час обчислення плану витрат обігу урахувати можливе зниження рівня витрат за рахунок зростання товарообігу в плановому періоді. За попередніми розрахунками темп приросту товарообігу становитиме 4,6%. Коефіцієнт реагування змінних витрат – 0,8. Підприємство знаходиться в короткостроковому періоді.

У поточному періоді товарообіг склав 3810 тис. грн., витрати обігу 571 тис. грн., у тому числі постійні витрати 257 тис. грн.

Методичні рекомендації

Таблиця

Аналіз витрат обігу

Показник	Поточний період		План		Відхилення рівня
	сума, тис. грн.	% до товарообороту	сума, тис. грн.	% до товарообороту	
Товарообіг					
Витрати обігу					
у тому числі					
- постійні					
- змінні					

Завдання 3.

На основі даних Звіту про фінансові результати проаналізувати динаміку і структуру поточних витрат. Результати представити у формі таблиці.

Таблиця

Аналіз поточних витрат

Група поточних витрат	Попередній рік		Звітний рік		Темп зростання, %	Відхилення структури
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %		
1. Витрати операційної діяльності						
в т.ч.						
собівартість реалізованої продукції						
адміністративні витрати						
витрати на збут						
інші операційні витрати						
2. Витрати фінансової діяльності						

3.Витрати інвестиційної діяльності						
4.Інші витрати звичайної діяльності						
Разом						

Завдання 4

Спрогнозувати витрати за умови, якщо обсяг продажу зросте до 3000 штук. Визначити функцію витрат методом аналізу рахунків.

Вихідна інформація щодо діяльності торгового підприємства за умови виробництва і реалізації 2000 штук продукції.

Таблиця

Витрати, грн.				
Витрати	Загальні	Постійні	Змінні	Змінні витрати на одиницю
Собівартість реалізованої товарів	240000			
Заробітна плата менеджера	40000			
Витрати на оренду, амортизацію, страхування майна	60000			
Заробітна плата продавців	24000	14000	10000	
Витрати на рекламу і збут	10000	2000	8000	
Разом				

Методичні рекомендації

$$B_{\text{заг}} = B_{\text{зм}_o} \times O + B_{\text{пост}},$$

де $B_{\text{заг}}$ – загальні витрати, грн.;

O – обсяг продукції в натуральному виразі;

$B_{\text{зм}_o}$ – витрати змінні на одиницю продукції, грн.;

$B_{\text{пост}}$ – витрати постійні за період, грн.

Завдання 4

Визначити функцію витрат методом вищої-нижчої точки.

Таблиця

Вихідна інформація		
Тиждень	Витрати, машино-години	Витрати на обслуговування, грн.
1	102	17850
2	132	18165
3	93	15060
4	108	13755
5	90	11550
6	144	21840
7	117	17700
8	69	10650
9	123	19740
10	141	15480
11	102	11280
12	72	14445

Методичні рекомендації

Метод вищої-нижчої точки – метод визначення функції витрат на підставі припущення, що змінні витрати є різницею між загальними витратами при вищому і нижчому рівнях діяльності.

Рішення

Таблиця

Розрахунки для визначення витрат		
Результат спостережень	Витрати, машино-години	Витрати на обслуговування, грн.
Max		
Min		
Різниця		

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

1. Функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти системи управління витратами.
2. Принципи управління витратами.
3. Методи управління витратами.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 1 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.122-135], [2, с.14-18], [3, с.13, 34-37]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5, 6

ОБЧИСЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Калькулювання собівартості продукції – одна із важливих функцій обліку, але, крім його основного призначення, калькулювання є важливою інформаційною базою для вибору виробничої стратегії та ціноутворення.

МЕТА заняття – розглянути особливості калькулювання собівартості продукції

ЗАНЯТТЯ 5

Структура заняття:.

5. Опитування по запропонованим запитанням.
6. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

1. Основи обчислення собівартості.
2. Методи та способи калькулювання собівартості продукції.

ЗАНЯТТЯ 6

Структура заняття:.

4. Опитування по запропонованим запитанням.
5. Рішення практичних завдань
6. Тестування за темою 3.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Особливості калькуляції в одно- і багато продуктовому виробництві.
2. Калькуляції у комплексних (сумісних) виробництвах.
3. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва

Практичні завдання та методичні рекомендації

Розв'язання практичних завдань

Завдання 1

Підприємство виготовляє два види товарів. Дані про формування витрат наведені в таблиці. За наведеними в таблиці даними, розподілити загальновиробничі витрати за видами продукції, якщо за базу розподілу прийнято прямі витрати на оплату праці, обсяг виробів. Визначити повну собівартість окремих видів продукції в залежності від вибору бази розподілу загальновиробничих витрат.

Таблиця 1.1

Вихідні дані формування собівартості продукції

Показники	Товар А	Товар Б	Всього
1. Кількість виробів, тис. шт.	5	20	
Витрати підприємства			
1. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
1.1.прямі матеріальні витрати	5640,5	19455,75	
1.2.прямі витрати на оплату праці	2100	3150	
1.3.відрахування на соціальні заходи	829,5	1244,25	
1.4. інші прямі витрати	5600	4500	
1.5.загальновиробничі витрати			3100
2.Адміністративні витрати	1200	1520	
3. Витрати на збут	563	152	
4. Інші операційні витрати	70	125	

Методичні рекомендації

Таблиця 1.2

Формування собівартості продукції з використанням методики розподілу загальновиробничих витрат

Показники	Товар А	Товар Б	Всього
Кількість виробів, тис. шт.	5	20	25
Витрати підприємства			
1. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
- загальновиробничі витрати пропорційно прямим витратам на оплату праці).			
- загальновиробничі витрати пропорційно обсягові випуску			

1.1.прямі матеріальні витрати			
1.2.прямі витрати на оплату праці			
1.3.відрахування на соціальні заходи			
1.4. інші прямі витрати			
1.5.загальновиробничі витрати			
- пропорційно прямим витратам на оплату праці			
- пропорційно обсягові випуску			
2.Адміністративні витрати			
3. Витрати на збут			
4. Інші операційні витрати			
Повна собівартість (загальновиробничі витрати пропорційно прямим витратам на оплату праці), тис. грн.			
Повна собівартість одиниці продукції, грн.			
Повна собівартість (загальновиробничі витрати пропорційно обсягові випуску), тис. грн.			
Повна собівартість одиниці продукції, грн.			
Розподіл загальновиробничих витрат, тис. грн.			
- пропорційно прямим витратам на оплату праці			
коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат			
загальновиробничі витрати			
- пропорційно обсягові випуску			
коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат			
загальновиробничі витрати			

Завдання 2.

Сумарні накладні витрати підприємства за звітний період становили 960 тис. грн. За наведеними в таблиці даними про прямі витрати на оплату праці основних робітників, що зайняті на виробництві трьох видів продукції, розподілити накладні витрати за видами продукції, застосовуючи ставку (коефіцієнт) розподілу накладних витрат, якщо за базу розподілу прийнято прямі витрати на оплату праці.

Вид продукції	Прямі витрати на оплату праці, грн.	Накладні витрати, тис. грн.
А	300	
В	280	
С	130	
Разом		960
Коефіцієнт розподілу		

Завдання 3.

Підприємство виконує роботи з виготовлення продукції за індивідуальними замовленнями.

Таблиця 1

Планові показники діяльності підприємства

Показники	Значення
— прямі витрати праці, год.	6000
— прямі витрати на оплату праці замовлення, грн.	30000
— оплата непрямих витрат праці, грн.	90000
— амортизація обладнання і приміщень, грн.	23000
— орендна плата і місцеві податки, грн.	15000
— опалення, освітлення, енергоносії, грн.	22000
— витрати машинного часу, год.	4000
— прямі витрати матеріалів, грн.	300000
— непрямі витрати матеріалів, грн.	25000
— інші непрямі витрати, грн.	20000

Підприємство одержало замовлення, на виконання якого за попередніми розрахунками буде витрачено 150 год. прямих витрат праці, 70 год. машинного часу та матеріалів на суму 10000 грн. Амортизація розподіляється у складі непрямих витрат. Відрахування на соціальні заходи 22%. Визначити повні витрати на виконання замовлення, якщо непрямі витрати розподіляються пропорційно прямим витратам:

1) праці, год.; 2) машинного часу, год.; 3) матеріалів, грн. Зробити висновки.

Методичні рекомендації

Здійснити розрахунки та результати представити в виді наступної таблиці:

Стаття витрат	Сума, грн.			
	Прямі витрати на замовлення			
- прямі витрати матеріалів				
- прямі витрати на оплату праці				
- відрахування на соціальні заходи				
Разом прямих витрат				
	Непрямі витрати			
- оплата непрямих витрат праці				
- відрахування на соціальні заходи				
- непрямі витрати матеріалів				
- амортизація обладнання і приміщень				
- орендна плата і місцеві податки				
- опалення, освітлення, енергоносії				
- інші непрямі витрати				
Разом непрямих витрат				
	Пропорційно прямим витратам:			
База розподілу непрямих витрат		праці, годин	машинного часу, годин	матеріалів, грн.
Коефіцієнт розподілу				
Непрямі витрати на замовлення				
Повні витрати на виконання замовлення				

Завдання 4.

На підприємстві виробляють три види продукції. Розрахувати ціну одиниці кожного виробу витратним методом, при рентабельності 15% до повної собівартості й розподілі постійних витрат пропорційно: заробітній платі виробничих робітників; витратам на матеріали; змінним витратам.

Вихідні дані

Показники	Виріб А	Виріб Б	Виріб В	Усього
1. Обсяг виробництва, штук	10000	20000	5000	35000
2. Змінні витрати, усього, грн.,	20100	42000	20500	82600
у т.ч. – на заробітну плату виробничих робітників	3500	8000	12000	23500
- на матеріали	16600	34000	8500	59100
3. Загальні постійні витрати, грн				55000

Методичні рекомендації

Показники	Виріб А	Виріб Б	Виріб В	Усього
4. Постійні витрати, грн.				
а) розподіл пропорційно заробітній платі виробничих робітників				
б) розподіл пропорційно витратам на матеріали				
в) розподіл пропорційно змінним витратам				
5. Повна собівартість, грн.				
а) при розподілі постійних витрат пропорційно заробітній платі виробничих робітників				
б) при розподілі постійних витрат пропорційно витратам на матеріали				
в) при розподілі постійних витрат пропорційно змінним витратам				
6. Повна собівартість одиниці продукції, грн.				
а) при розподілі постійних витрат пропорційно заробітній платі виробничих робітників				
б) при розподілі постійних витрат пропорційно витратам на матеріали				
в) при розподілі постійних витрат пропорційно змінним витратам				
7. Прибуток на одиницю продукції, грн.				
а) при розподілі постійних витрат пропорційно заробітній платі виробничих робітників				
б) при розподілі постійних				

витрат пропорційно витратам на матеріали				
в) при розподілі постійних витрат пропорційно змінним витратам				
8. Ціна одиниці продукції, грн.				
а) при розподілі постійних витрат пропорційно заробітній платі виробничих робітників				
б) при розподілі постійних витрат пропорційно витратам на матеріали				
в) при розподілі постійних витрат пропорційно змінним витратам				
9. Відхилення максимального значення ціни товару від мінімального, %				

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

1. Методи та способи калькулювання собівартості продукції.
2. Особливості калькуляції в одно- і багатопродуктовому виробництві.
3. Калькуляції у комплексних (сумісних) виробництвах.
4. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва

Домашнє завдання: Виконати індивідуальну роботу. Управління витратами підприємства. Частина 2.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 1 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), виконання практичного завдання (максимально – 4 бали), виконання індивідуальної роботи (максимально – 10 балів), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.37-49], [2, с.42-61], [3, с.47-57], [4, с.259-261]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ЗА МІСЦЯМИ І ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Функціонування в системі управління витратами підсистеми розвитку організаційної структури пов'язане з визначенням місць формування витрат (центрів витрат) і центрів відповідальності за їх дотримання. Формування центрів відповідальності можна розглядати за ознаками обсягу повноважень і відповідальності, за функціональною та територіальною ознаками.

МЕТА заняття – ознайомитися з місцями і центрами відповідальності у сфері управління витратами

Структура заняття:

1. Опитування по запропонованим запитанням.

2. Тестування за темою 4.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Концепції управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності.
2. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

Концепції управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 4 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.89-98], [2, с. 80-97], [3, с.42-46]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

РУБІЖНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

Виконання рубіжної контрольної роботи (максимальна кількість балів 20)

Рекомендована література: [19]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9, 10

КОНТРОЛЬ ВИТРАТ І СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЇ РЕСУРСІВ

Не тільки облік витрат, а й контроль за їх формуванням має велике значення для цілісності системи управління витратами, оскільки з однієї сторони дозволяє виявити відхилення і прийняти необхідні коригуючі дії, а з іншої – врахувати ці зміни в планових розрахунках.

МЕТА заняття – ознайомитися з системою контролю витрат на підприємстві та стимулювання

Структура заняття 9:.

3. Опитування по запропонованим запитанням.
4. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

1. Система внутрішнього контролю на підприємстві.
2. Методи контролю матеріальних витрат і контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів.

Структура заняття 10:.

5. Опитування по запропонованим запитанням.
6. Рішення практичних завдань
7. Тестування за темою 5.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Джерела і фактори зниження собівартості.
2. Форми стимулювання економії ресурсів

Практичні завдання та методичні рекомендації

Завдання 1

Визначити планову собівартість товарної продукції та зміну витрат на 1 грн. товарної продукції по плану в порівнянні зі звітним роком.

За звітний рік на підприємстві обсяг товарної продукції склав 15 млн. грн., її собівартість 12 млн. грн., у тому числі заробітна плата з відрахуваннями на соціальні заходи – 4,8 млн. грн., матеріальні витрати – 6,0 млн. грн. Умовно-постійні витрати у собівартості продукції склали 50%. У плановому році передбачається за рахунок реалізації плану організаційно-технічних заходів збільшити обсяг товарної продукції на 15%, підвищити продуктивність праці на 10%, середню заробітну плату на 8%. Норми витрат матеріальних ресурсів у середньому знизяться на 6%, а ціни виростуть на 5%.

Завдання 2

Собівартість товарної продукції підприємства за звітний рік 600 тис. грн. У наступному році планується підвищити продуктивність праці на 5%, а середню заробітну плату на 2%. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%. Питома вага витрат на оплату праці в собівартості продукції – 12%, постійних витрат – 19%. Визначити відсоток зниження собівартості та отриману економію під впливом зазначених факторів, за умови, що розмір постійних витрат залишається незмінним.

Завдання 3

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їх норм витрат на 7% і за рахунок зниження цін на них на 2%. За звітний період собівартість склала 80 тис. грн., витрати на матеріали 53 тис. грн. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%, при рості постійних витрат на 2%. Визначити вплив зазначених факторів на собівартість продукції та економію отриману в результаті реалізації даних заходів. Частка постійних витрат у собівартості продукції – 30%.

Завдання 4

Планова величина витрат підрозділу на утримання та експлуатацію машин і устаткування становить 17 510 грн., у тому числі змінна частина – 7250 грн. Фактична величина вказаного виду витрат дорівнює 17 565 грн. Необхідно встановити відхилення фактичних витрат від планових, ураховуючи той факт, що завдання з виробничої програми підрозділ виконав на 102,5 %.

Завдання 5

Виробничий підрозділ за звітний період виготовив продукції на 1100 тис. грн., при плановому обсязі 1000 тис. грн. Кошторис витрат за планом становить 770 тис. грн., фактичні витрати – 805 тис. грн. Витрати у кошторисі розподіляються так: 400 тис. грн. – змінні, 370 тис. грн. – постійні. Оцінити роботу підрозділу у звітному періоді за показником витрат.

Завдання 6

На основі вихідної інформації

- 1) перерахувати планові витрати на фактичний обсяг виробництва;
- 2) визначити результат діяльності підрозділу за показником витрат (економія, перевитрати).

Таблиця

Стаття витрат	Витрати цеху за місяць, грн.	
	Планові витрати	Фактичні витрати
Прямі матеріальні витрати	48 000	50 400
Прямі витрати по заробітній платі	24 000	25 200
Інші прямі витрати	12 000	10 800
Загальновиробничі витрати у тому числі:	36 000	37 200
– змінні	12 000	13 440
– постійні	24 000	23 760
Разом	120000	123600

План за обсягом виробництва цех виконав на 108%. Перевиконання плану було доцільним.

Завдання 7

Виконуючи разове замовлення, бригада зекономила дефіцитних матеріалів на 10000 грн., використавши для цього спеціальне пристосування, яке коштувало 3000 грн. і подальшого застосування не мало. Податок на прибуток 18%.

Необхідно визначити максимальний розмір премії, яка може бути виплачена бригаді за економію, не спричиняючи втрат.

Завдання 8

Визначити заробітну плату кожного члена бригади, якщо відомо, що бригада з трьох осіб заробила за місяць 40800 грн. Усі члени бригади працюють за нормальних умов праці. Годинна тарифна ставка робітника I розряду в нормальних умовах – 48,29 грн./год. Робітники V і III розрядів відпрацювали 176 год./міс., а робітник IV розряду – 144 год./міс. Тарифні коефіцієнти за розрядами становлять: III розряд – 1,29; IV – 1,48; V – 1,71.

Завдання 9

Розподілити між окремими членами виробничої бригади загальний заробіток, що дорівнює 38600 грн., з урахуванням відпрацьованого часу, присвоєних розрядів і встановлених коефіцієнтів трудової участі (КТУ).

Таблиця

Вихідна інформація для розрахунків

Робітник	Тарифний розряд робітника	Відпрацьований за місяць час, годин	Годинна тарифна ставка, грн.	КТУ
1	III	168	40,62	1,1
2	IV	184	51,84	1,0
3	V	176	58,84	0,9

Методичні рекомендації

$$\Delta C = \Delta C_{nn} + \Delta C_{\epsilon} + \Delta C_{\mu},$$

де ΔC – загальний відсоток зниження собівартості продукції;

ΔC_{nn} – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом продуктивності праці;

ΔC_{ϵ} – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом обсягу виробництва;

ΔC_{μ} – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку зі змінами норм та цін на матеріали.

$$\Delta C_{nn} = \left(1 - \frac{I_{zn}}{I_{nn}}\right) \times D_{zn} \times 100,$$

де I_{zn} – індекс заробітної плати;

I_{nn} – індекс продуктивності праці;

D_{zn} – частка заробітної плати з відрахуваннями у собівартості продукції.

$$\Delta C_{\epsilon} = \left(1 - \frac{I_{yn}}{I_{ov}}\right) \times D_{yn} \times 100,$$

де I_{yn} – індекс умовно-постійних витрат;

I_{ov} – індекс обсягу виробництва;

D_{yn} – частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції.

$$\Delta C_{\mu} = (1 - I_n \times I_{\mu}) \times D_{\mu} \times 100,$$

де I_n – індекс норм на матеріали;

I_{μ} – індекс цін на матеріали;

D_{μ} – частка матеріальних витрат у собівартості продукції.

$$C_{nl} = C_{zv} \times I_{ov} \times \frac{100 - \Delta C}{100},$$

$$B_z = \frac{C}{ТП}, \quad \Delta B_z = B_{z(nl)} - B_{z(zv)},$$

де C_{nl} – планова собівартість продукції, грн. ;

C_{zv} – собівартість звітного періоду, грн. ;

B_z – витрати на 1 грн. товарної продукції, грн., (планові і звітні);

$ТП$ – обсяг товарної продукції, грн. ;

ΔB_z – зміна витрат на 1 грн. товарної продукції, грн.

Заробітна плата кожного члена бригади визначається за формулою:

$$ЗПбр_i = T\phi_i \times T_k \times ЗП_{z-k},$$

де $T\phi_i$ – фактична кількість годин, відпрацьована i -тим робітником;

Tk_{iI} – тарифний коефіцієнт за розрядом i -того робітника;

$ЗП_{\kappa-\kappa}$ – заробітна плата за 1 години-коефіцієнт;

$$ЗП_{\kappa-\kappa} = \frac{ЗП_{бр}}{\Gamma - K_{бр}}, \quad \Gamma - K_{бр} = \sum_{i=1}^q T\phi_i \times Tk_i,$$

де $ЗП_{бр}$ – заробіток усієї бригади, грн.;

$Ч$ – кількість членів бригади, осіб.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

Система внутрішнього контролю на підприємстві. Методи контролю матеріальних витрат і контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів. Форми стимулювання економії ресурсів.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 1 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.136-147], [2, с.118-131], [3, с.69-74], [4, с.262-263]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11, 12

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА КРИТЕРІЄМ ВИТРАТ

Виробничі запаси відіграють важливу роль у забезпеченні операційної діяльності підприємства і є суттєвою часткою його оборотних активів. Тому необхідно ефективно управляти цими запасами. Також актуальним є забезпечення операційної діяльності устаткуванням.

МЕТА заняття – ознайомитися з методами розрахунку собівартості списання у використання матеріалів, методами оптимізації витрат в запасах та при забезпеченні устаткуванням

Структура заняття 11:.

8. Опитування по запропонованим запитанням.
9. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

1. Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів.
2. Методи оцінювання матеріалів у запасах.

Структура заняття 12:.

10. Опитування по запропонованим запитанням.
11. Рішення практичних завдань
12. Тестування за темою 6.

Питання, що підлягають розгляду:

Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням.

Практичні завдання та методичні рекомендації

Завдання 1.

Вихідна інформація.

Підприємство купувало матеріал за різною ціною. Дохід від реалізації склав 4000 млн. грн. списано до використання 35 т матеріалу. Для розрахунку собівартості списання у використання матеріалів використати такі методи: FIFO, LIFO, середньої собівартості.

Таблиця 1

Дата	Рух матеріалу	Маса, т	Ціна за 1 т, млн. грн.	Разом, млн. грн.
01.09	Наявний матеріал А	15	50	750
15.09	Поступив матеріал А	20	70	1400
25.09	Поступив матеріал А	20	80	1600
	Разом	55		3750

Розв'язання

1. **Метод FIFO** – той матеріал, який першим надійшов на склад, списується також першим за ціною, що склалася під час поставки.

Таблиця 2

Метод FIFO

Дата	Рух матеріалу	Маса, т	Ціна за 1 т, млн. грн.	Разом, млн. грн.
01.09	Наявний матеріал А	15	50	750
15.09	Поступив матеріал А	20	70	1400
25.09	Поступив матеріал А	20	80	1600
	Разом	55		3750
30.09	Залишок матеріалу А	20		1600
	Списано до використання	35		2150

2. **Метод LIFO** – той матеріал, який надійшов на склад останнім, списується до використання першим.

Таблиця 3

Метод LIFO

Дата	Рух матеріалу	Маса, т	Ціна за 1 т, млн. грн.	Разом, млн. грн.
01.09	Наявний матеріал А	15	50	750
15.09	Поступив матеріал А	20	70	1400
25.09	Поступив матеріал А	20	80	1600
	Разом	55		3750
30.09	Залишок матеріалу А	20		1100
	Списано до використання	35		2650

3. **Метод середньої собівартості (середньозважена вартість)** – визначення середньої собівартості матеріалів діленням загальної суми, що надійшла, на їхню кількість.

Таблиця 4

Метод середньої собівартості

Дата	Рух матеріалу	Маса, т	Ціна за 1 т, млн. грн.	Разом, млн. грн.
01.09	Наявний матеріал А	15	50	750
15.09	Поступив матеріал А	20	70	1400
25.09	Поступив матеріал А	20	80	1600
	Разом	55	68,2	3750
30.09	Залишок матеріалу А	20	68,2	1364
	Списано до використання	35	68,2	2386

Таблиця 5

Порівняльна таблиця методів

Показник	Методи розрахунку собівартості списання у використання матеріалів		
	FIFO	LIFO	Середня собівартість
Собівартість списаних до використання матеріалів, млн. грн.	2150	2650	2386
Залишок матеріалів на кінець місяця (запаси), млн. грн.	1600	1100	1364
Разом, млн. грн.	3750	3750	3750
Дохід від реалізації, млн. грн.	4000	4000	4000
Фінансовий результат, млн. грн.	1850	1350	1640

Вплив вибору методів оцінки запасів на показники звітності:

- метод середньої собівартості приховує вплив зміни цін придбання запасів на показники їхньої оцінки. Застосування методу підходить для ситуацій, коли професійне судження бухгалтера дає змогу йому оцінити вплив зміни цін придбання оборотних активів на показники звітності як незначне або несуттєве;

- метод ФІФО за умов зростання цін придбання запасів формує максимальну оцінку запасів на кінець періоду, мінімальну оцінку витрат періоду і максимальну оцінку фінансового результату. І навпаки. З погляду оцінки оборотних активів і розрахунку показників платоспроможності організації метод ФІФО – це найкращий варіант оцінки. Однак фактично завищує фінансовий результат, порівняно з рівнем цін придбання запасів на дату складання звітності. Величина прибутку демонструє перебільшені можливості власників з вилучення коштів з обороту компанії і / або розширення обсягів бізнесу. Підприємство виглядає перебільшено рентабельним;

- метод ЛІФО за умов зростання цін на придбані запаси формує мінімальну оцінку запасів у балансі на кінець періоду, максимальну величину витрат періоду в звіті про прибутки і збитки і мінімальну оцінку фінансового результату (прибутку або збитку). І навпаки. Під час застосування методу оцінка оборотних активів спотворює дійсність, і передусім це стосується показника поточної платоспроможності (ліквідності). Водночас фінансовий результат, навпаки, отримує найбільш адекватну реальному стану справ оцінку. Звідси прибуток як «сигнал» до розподілу коштів більш реалістично показує можливості власників для такого вилучення коштів з компанії і / або їхнього реінвестування.

Метод ФІФО більшою мірою орієнтований на завдання складання балансу, а метод ЛІФО – звіту про фінансові результати. На сьогодні метод ЛІФО не рекомендований стандартами бухгалтерського обліку, проте не заборонений в управлінському обліку. Для прийняття управлінських рішень можна застосовувати ФІФО під час формування управлінського балансу, і ЛІФО – для складання управлінського звіту про прибутки і

збитки. Метод середньої собівартості більшою мірою відповідає принципу обачності (консерватизму).

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 2

Планується в поточному кварталі планового року витратити на виробництво 1200,0 кг матеріалів. Прогнозні дані про рух матеріалу на складі і ціни наведені в таблиці. Необхідно визначити собівартість матеріалів, відпущених у виробництво в поточному кварталі, використовуючи зазначені методи оцінки вибуття запасів: середньої вартості, FIFO, LIFO.

Таблиця

Вихідна інформація		
Рух матеріалу	Кількість матеріалів, кг	Ціна, грн.
Залишок на початок періоду	120	125
Придбано:		
12.07	400	137
18.08	550	142
05.09	350	140

Завдання 3.

Розрахувати оптимальну партію поставки, оптимальне число поставок, інтервал постачання та мінімально можливі витрати на підтримку запасів, якщо відомо: річна потреба в ресурсі складає 1000 одиниць, витрати на замовлення 25000 грн., витрати на зберігання одиниці ресурсу становить 1600 грн.

Розв'язання

Розрахунок оптимальної партії поставки здійснюють за формулою:

$$Q_m = \sqrt{\frac{2 * OM * BD}{BC}},$$

де Q_m – оптимальна партія поставки;

OM – потреба в даному матеріалі протягом певного періоду часу;

BD – витрати по доставці на склад однієї партії;

BC – витрати по зберіганню однієї одиниці запасу на складі протягом певного періоду.

$$Q_m = \sqrt{\frac{2 * 1000 * 25000}{1600}} = 177 \text{штук.}$$

Розраховують оптимальне число поставок (n).

$$n = \frac{OM}{Q_m},$$

$$n = \frac{1000}{177} = 6 \text{раз.}$$

Розраховують інтервал постачання (I).

$$I = \frac{D}{n},$$

де D – число днів в періоді.

$$I = \frac{360}{6} = 60 \text{ днів.}$$

Мінімально можливі витрати на підтримку запасів розраховуються за формулою:

$$B_{Q_{\min}} = \sqrt{2 * BC * BD * OM},$$

$$B_{Q_{\min}} = \sqrt{2 * 1600 * 25000 * 1000} = 282842,71 \text{ грн.}$$

Відповідь: оптимальна партія поставки складає 177 одиниць ресурсу, оптимальне число поставок 6, інтервал поставки в середньому складає 60 днів, мінімальні витрати на підтримку запасів дорівнюють 282842,71 грн.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 4

Підприємство в наступному році планує закупити 20000 кг даного виду сировини. Ціна франко - склад покупця цієї сировини складає 10 грн. за 1 кг. Витрати по складуванню – 20% вартості виробничого запасу, а витрати по обслуговуванню закупівель – 1250 грн. за кожну партію сировини. Розрахувати оптимальне річне число закупівель.

Завдання 5

Підприємство в наступному році планує закупити 18500 кг даного виду сировини. Ціна франко - склад покупця цієї сировини складає 12 грн. за 1 кг. Витрати по складуванню – 20% вартості виробничого запасу, а витрати по обслуговуванню закупівель – 1250 грн. за кожну партію сировини. Визначити оптимальну партію постачання та мінімально можливі витрати.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів. Методи оцінювання матеріалів у запасах. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 6 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), рішення практичних завдань (максимально – 2 бали), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.110-121], [2, с.98-103], [3, с.82-91]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13,14 СИСТЕМА «ВИТРАТИ-ВИПУСК-ПРИБУТОК»

Аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток» (Cost –Volume – Profit Analysis, CVP-аналіз) – метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку підприємства, який набув широкого розповсюдження як в зарубіжній, так і у вітчизняній практиці.

МЕТА заняття – ознайомитися з можливістю застосування CVP-аналізу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень

Структура заняття 13:.

13. Опитування по запропонованим запитанням.
14. Рішення практичних завдань

Питання, що підлягають розгляду:

1. Передумова і сфера застосування системи «Витрати-випуск-прибуток» (CVP-аналізу).
2. Показники CVP-аналізу та їх роль в оцінюванні роботи (проекту).

Структура заняття 14:.

15. Опитування по запропонованим запитанням.
16. Рішення практичних завдань
17. Тестування за темою 7.

Питання, що підлягають розгляду:

Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.

Практичні завдання та методичні рекомендації

Завдання 1

Підприємство виробляє продукцію одного найменування по ціні 250 грн. за одиницю. Змінні витрати на одиницю складають 180 грн. Загальна величина постійних витрат 550 тис. грн. В результаті росту заробітної плати загальні постійні витрати збільшились на 8%. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу. (Визначити алгебраїчно та відобразити графічно)

Завдання 2

Необхідно розрахувати, починаючи з якого обсягу виробництва, використання устаткування забезпечить отримання прибутку, якщо постійні витрати за період від його експлуатації складуть 60 тис. грн., змінні витрати за одну годину роботи устаткування 400 грн., при цьому час обробки одного виробу складає 15 хвилин. Інші змінні витрати на матеріали та заробітну плату в інших місцях виникнення витрат оцінюються в 80 грн. на один виріб. Ціна виробу 220 грн.

Завдання 3

Проаналізувати, що ефективніше: купувати комплектуючі деталі чи виробляти на підприємстві. При виготовленні деталі власними силами постійні витрати, пов'язані з утриманням технологічної лінії по виготовленню цих деталей складають 14 тис. грн., а змінні витрати на деталь – 4 грн. Купівельна вартість деталі складає 8 грн.

Завдання 4

Визначити, чи вигідно виробнику зменшити ціну на товар на 10 грн. Ціна товару – 250 грн. і обсяг продажу, що планується за цією ціною - 1 тис. штук. Повні витрати в даному випадку складають 230 тис. грн., при цьому співвідношення між постійними та змінними витратами 20 : 80. Показник еластичності попиту від ціни – (-1,5). Необхідно проаналізувати показники: виручка від реалізації та прибуток.

Завдання 5

Підприємство виробляє і реалізує протягом звітного періоду 10 тис. шт. виробів одного виду. Повна собівартість складає 1 тис. грн. Ціна реалізації за одиницю складає 15 грн. Дослідження ринку показали, що при зниженні ціни на 3 грн. за штуку, обсяг реалізації виросте на 15%. Так як виробничі потужності дозволяють збільшити обсяг в такому розмірі, необхідно прорахувати варіанти і прийняти рішення про те, чи необхідно знижувати ціну. Належить врахувати, що постійні витрати складають 40 тис. грн.

Завдання 6

У звітному році обсяги виробництва окремих виробів складають: А-5000 штук, Б - 2000 штук, В - 4000 штук, Г - 6000 штук, Д - 3000 штук, Е - 1000 штук. Дослідження ринку показало, що продукція може бути реалізована в наступній кількості: А-7000 штук, Б - 3000 штук, В - 5500 штук, Г - 8000 штук, Д - 4500 штук, Е - 2000 штук. В умовах звітної року була використана максимально можлива кількість одного із компонентів сировини. При цьому на виробництво одиниці кожного виду виробів використовувалось даного компоненту сировини в наступних кількостях: : А-2 кг, Б - 3 кг, В - 1 кг, Г - 4 кг, Д - 6 кг, Е - 0,5 кг. Змінні витрати на одиницю виробів такі: А-40 грн., Б - 60 грн., В - 50 грн., Г - 80 грн., Д - 30 грн., Е - 70 грн. Загальні постійні витрати складають 232 000 грн. Ціна одиниці виробу: А-50 грн., Б - 80 грн., В - 68 грн., Г - 102 грн., Д - 55 грн., Е - 80 грн. Сформулювати асортимент, який дозволить отримати максимальний прибуток підприємству, за умови обмежуючого фактору (наявність сировини), використовуючи традиційну систему повної собівартості (постійні витрати розподілити пропорційно змінним витратам) та систему «директ – костинг».

Завдання 7

За нормальних умов діяльності підприємство мало пакет замовлень, що забезпечував йому в поточному році продаж 100 тис. одиниць продукції на суму 30 млн. грн. Собівартість даних 100 тис. одиниць продукції була визначена в сумі 25 млн. грн., у тому числі: прямі матеріальні витрати – 2 млн. грн., прямі витрати на оплату праці – 7 млн. грн., інші прямі витрати – 3 млн. грн., постійні річні витрати – 13 млн. грн. Фактичне виконання по продажу протягом року значно відстало від запланованих обсягів і очікується на рівні 70% обсягу визначеного пакетом замовлень. Один із замовників згодився купити в поточному році додатково 15 тис. виробів за ціною 240 грн. при цьому підприємство – виробник повинно додатково витратити на конструкторсько-технологічну підготовку випуску партії виробів 200 тис. грн.

Методичні рекомендації

Аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток» дозволяє використовувати результати при визначенні критичного обсягу виробництва, при ухваленні рішень: оптимізації асортименту продукції, зміни ціни, доцільності виготовлення комплектуючих, ухваленні додаткового замовлення тощо.

Розмір прибутку розраховується за формулою:

$$\Pi = \Pi \times O - B_{зм} \times O - B_{пост},$$

де Π – прибуток, грн..

Π – ціна одиниці продукції, грн.;

O – обсяг продукції в натуральному виразі;

$B_{зм(o)}$ – витрати змінні на одиницю продукції, грн.;

$B_{пост}$ – витрати постійні за період, грн.

Критичний обсяг визначають за формулою:

$$O_{кр} = \frac{B_{пост}}{\Pi - B_{зм_o}} = \frac{B_{пост}}{MD_o},$$

- $O_{кр}$ - критичний обсяг виробництва (беззбитковий), кількість одиниць продукції;

- MD_o - маржинальний дохід на одиницю продукції.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

Показники CVP-аналізу та їх роль в оцінюванні роботи (проекту). Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.

Домашнє завдання: Виконати індивідуальну роботу. Управління витратами підприємства. Частина 2.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 7 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), рішення практичних завдань (максимально – 2 бали), оцінка виконання індивідуальної роботи (максимально – 10 балів), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.26-36], [2, с.62-79], [3, с.75-81]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Бюджетування – як процес планування майбутніх операцій підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.

МЕТА заняття – ознайомитися з цілями та методами бюджетування

Структура заняття:

7. Опитування по запропонованим запитанням.
8. Тестування за темою 8.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Поняття бюджету. Цілі, завдання та структура бюджетів на підприємстві.
2. Бюджет прямих витрат на матеріали.
3. Бюджет прямих витрат на оплату праці.
4. Бюджет загальновиробничих витрат.
5. Бюджет комерційних витрат.
6. Бюджет загальногосподарських витрат.
7. Переваги та недоліки бюджетування.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

Цілі, завдання та структура бюджетів на підприємстві. Бюджет прямих витрат на матеріали. Бюджет прямих витрат на оплату праці. Бюджет загальновиробничих витрат. Бюджет комерційних витрат. Бюджет загальногосподарських витрат. Переваги та недоліки бюджетування.

Підведення підсумків: оцінюються результати тестування за темою 8 (максимально – 3 бали), опрацювання матеріалу лекції в системі Moodle (максимально - 1 бал), активність участі в обговоренні питань

Рекомендована література: [1, с.68-88], [2, с.104-108], [3, с.58-68]

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 16

РУБІЖНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Виконання рубіжної контрольної роботи (максимальна кількість балів 20)

Рекомендована література: [19]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (базова)

1. Ахновська І., Болгов В. Управління витратами: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с.
2. Матвєєва Н. М., Славута О. І. Управління витратами: навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с.
3. Ющишина Л.О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі українки, 2022. 103 с.
4. Шандова Н.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 336 с.

Додаткова

5. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.
6. Скоробогатова Н.Є. Бюджетування в управлінні: конспект лекцій. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 155 с.
7. Управління витратами: практикум / за заг. ред.. М.Г. Грещака. Київ: КНЕУ, 2011. 190 с.
8. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 656 с.
9. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .
11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 01.04.2011 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04. 2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

в) методичні рекомендації

18. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління витратами» для студентів спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Н.В.Мешкова-Кравченко. Хмельницький: ХНТУ, 2024. 12 с.

19. Засоби з контролю якості знань студентів (тести) з дисципліни «Управління витратами» для студентів спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Н.В.Мешкова-Кравченко. Хмельницький: ХНТУ, 2024. 15 с.